

A gyerek.

Irta: Süttő István.

A Szántó gyerek épen két esztendő volt mikor apátlan-anyátlan árva lett. Hogy árvaságra jutott, annak igazán csekélység volt az oka. Az Andris gyerek ugyanis mikor megszületett, elhibázta az apjához való hasonlóságot. Ez ugyan magában véve még nem nagy baj, hiszen sehol sincs megírva, hogy minden fiúgyermeknek törvényes apjához kell hasonlítania; Szántóéknál azonban nagy baj volt. Holmi kételkedésekre adott alkalmat: idősebb Szántó András kételkedett apai érdemeiben. Ez pedig már nagy baj, mert ebből már veszedelmek is keletkezhetnek, aminthogy lettek is. Egy este idősebb Szántó András megölte a feleségét, tulajdon gyermekének, az ifjabbik Szántó Andrásnak az édes anyját.

Ez nagy eset volt a faluban.

Ifjabb Szántó András tehát anyátalan árva lett. Ekkor közbe lépett a törvény és azt mondotta: Ha már anyátalan árva lett a gyerek, sokkal célirányosabb az Andrisra, ha egészen árva lesz. Ne legyen hát apja sem. És úgy lett. Az anyját elvitte a halál, az apját meg elvitte a törvény: eldugta valamelyik börtönbe, onnét pedig a földbe.

Ez valóban bölcsen volt megvégezve.

Az Andris gyerek most már a falu nyakába szakadt. Öt esztendő koráig a falu gyereke volt: ez is ruházta, az is etette, hát valahogyan csak megélt és felcsöpörödött öt esztendő koráig. Ekkor még semmiféle jelesem tehetségnek nem adta jelét. Bátoratlan, hunyászkodó gyerek volt; igen helyesen, mert koldusgyerekhez, senki fiához ez illik. Koldusgyereknek ha még csak akkora is, mint az öklöm, meg kell görnyednie a küszöbön, hogy a szemöldökébe ne üsse a fejét.

Öt esztendő korában nevezetes esemény történt az Andris életében.

Földhöz vágta az öregesküdt körösztkomájának fiát, a Miska gyereket. Ez hallatlan dolog volt. Az egész falu fölháborodott.

„No né a betyár! Korán kezdi — mondotta a bíró. Hiába, az apja fia. Farkasnak nem lesz báránkölyke.

1495

És összehívatta a tanácsbelieket. A tanács pedig egyakarattal megállapodott abban, hogy aki az öregesküdt körösztkomájának fiát földhöz tudja vágni, az földhöz tudja ütni a szegénységet is. Más szóval: meg tudja keresni a kenyerét maga is.

Aztól a naptól fogva az Andris gyereknek nem szegett kenyeret senki a faluban. Kiadták az útját. Irgalomból a bíró megtett annyit, hogy helyet szerzett neki a hanyáságban. Bepártfogolta tehenes gyerekek. Ott jó helye lesz, kiművelheti magát.

Így szakadt el az Andris a falujától. Pedig ha megbecsülte volna magát, megérhette volna azt a tisztességet is, hogy kanász lehet a faluban. Legalább így biztatták jóakarói. Ennek azonban már vége. Kicsöppent a falujából is, meg a kanászságból is.

A hanyásági uradalomban a tehenes mellé került lábatlankodónak, mint ahogyan azt az öreg tehenes zsörtölődve mondogatta. Igen jó dolga volt. Télen az istállóban aludt a bojtárokkal, nyáron meg az illatos, friss szénán a csillagos ég alatt. Itta a hanyáság vizét, amit nádszálon szívnak ki a földből könyöknyi mélységből, fekete rozskenyeret evett vöröshagymával, ünnepeken szalonnával és estende frissen fejt habos tejet ivott vacsorára.

„Jó sorom van“ szokta mondani az Andris, ha úgy néha állapotja felől kérdezősködtek. Lassacskán a mogorva, öreg tehenes is megkedvelte és ezt a szeretetét ki is mutatta irányában azzal, hogy néha-néha odaengedte legkedvesebb állatjához, egy csillagos homloku kis borgyúhoz és becézgetve szól az Andrisához: „Cirógasd meg no!“ És az Andris megcirógatta a kedves kis ostoba borgyút. Ilyenkor az Andris nagy melegséget és megelégedést érzett szívében; talán a jóllakottság érzéséhez lehetne hasonlítani ezt az érzést. Úgy gondolta, hogy most már csak egy vágya hiányzik a teljes boldogsághoz: hogy kis bojtár lehessen és — pipázhasson. Ennek megértéséhez tudni kell, hogy a hanyáságnak szunyog és bögölyvilága bőségesen volt képviselve, ellenők pedig az egyetlen fegyver a pipafüst. Az is gyöngé fegyver.

Hogy multak az esztendők, az Andris gyerek neki tellett, megvállasodott és kezdte kiverni

1496

a bajusz. Már ekkor nemcsak pipázott, hanem borozott, sőt a lányokkal is incselkedett, mert már nagy bojtár volt. A természetfe is mintha egészen megváltozott volna: a félénk, hunyász-kodó gyerekből rakoncátlan, duhaj, vakmerő legény lett. Nem volt az a szilaj csikó, amit meg ne ült volna. Mikor istenkisértő lovaglásokkal mulatta magát, az öreg tehenes megcsóválta a fejét: Hát ez az a félénk Andris gyerek? Mi lett belőle! Mikor az este ráborult a hanyra az Andrisnak nem volt maradása. Lóra ült, csak úgy szőrin és neki vágott a falunak. Bizonyosan szeretője volt, az vonzotta.

„Elfogta az émolý, hajtja az igyekezett” mondogatták az emberek.

Azt azonban sohasem tudták rábizonyítani, hogy szeretője van, pedig sokszor vallatták, de mindig letagadta. Talán igaza is volt, mert csak nem házasodott meg. Egymásután főkötő alá kerültek a lányok, akikkel hirbe hozták, de az Andris egykedvűen vette mindezeket; pedig akkor már megtakarított pénze is volt, de csak nem hozott asszonyt a lakásába. Hűségesen őrizte a nyáját és ép oly kedvvel, szenvedéllyel folytatta vakmerő lovaglásait, mint azelőtt.

„Még a nyakát szegi” jósolgatták az emberek. De bizony nem szegte nyakát. Így lépett életének negyvenedik esztendejébe, bár a haja még feketés volt és a járása, a testtartása még legényes. Ekkor meghalt a számadó gazda és az utódja az Andris lett. Ekkor megolvasta a pénzét és megházasodott.

Attól fogva csak a feleségét őrizte.

Egyéb oka nem volt a féltékenységre, mint-hogy az asszony szép volt, szőke volt, a szája piros volt és fiatal volt: huszon járt alul. Lánya lehetett volna, nem felesége. De hát ilyen az élet. Így szövögeti a szálakat, amikből a tragédiák fonódnak. Vén kóróhoz odaköt egy fészlő rózsát, vénülő emberhez viruló lánykát. Nyiló tavasz ölelkezett a deresedő ősszel.

Az örvény csak akkor kezdett igazában megnyílni előtte, mikor a családba beköszöntött a kis jövevény. Vele együtt a gyanakodás is beköltözött András lelkébe és ez a gyanakodás együtt nőtt a legénykével, mert hogy el ne felejtsem megemlíteni, fiú volt a kis jövevény. Mikor az arcvonásai már határozott formát kezdtek mutatni, András a gyanakodó emberek

izgatott nyugtalanságával kereste bennök a maga vonásait, a maga hasonlóságát. A gyerek azonban nem formázta Andrást. András fekete hajú, sötét szemöldökű, barna arcú volt; a gyerek pedig szőke hajú, fehér arcú, kék-szemű. Szakasztott olyan, mint az anyja.

Más ember ezen fönn sem akad. Andrásnak azonban elég volt, hogy meggyűlölje a feleségét kölykével együtt. Úgy nézett a gyerekre, mint egy becsempészett fattyura, akivel a felesége megcsalta. A házba beköltözött a pör-patvar, háborúság, lélekveszedelem. A józan okosság ugyan azt diktálta volna Andrásnak, hogy az a fiú lehet azért az ő tulajdon gyermeke, ha nem is hasonlít őhöz, hiszen hasonlíthat az anyjához is, aminthogy hasonlít is hozzá. Csakhogy András egyidőre búcsút mondott a józan okosságnak. Neki bizonyosság kellett, teljes bizonyosság, ami eloszlassa minden kételkedését és megnyugtassa lelkét.

Elhatározta, hogy megszerzi ezt a bizonyosságot.

Egy reggelen kézen fogta a gyereket és elhuzta az anyja mellől.

„Gyere velem” szólott neki mogorván. A gyerek huzódózott, de azért csak ment. Ekkor már lehetett úgy hat éves.

„Jaj édes uram, ne bántsal!” jajongott az asszony és átölelte az urát. Bizonyosra vette, hogy András elakarja pusztítani a gyereket.

András rá sem hederített az asszonyra. Lerázta magáról és kiment. A gyerek vele. Kimentek az istállóba.

Az istállóban egy csikó riadozott az ajtónyitásra. Hátsó lábával majdnem a padlást rugta. Szép, fehér, fényes szőrű volt a csikó. Sörénye a szügyét verdeste. Ez volt most Andrásnak legkedvesebb paripája. Még csak fél esztendeje, hogy lovagolja, tanítgatja. Rajta kívül más emberfiát nem tűrt meg a hátán. András végig simogatta a csikó hátát, megveregette a nyakát s eloldozta a jászoltól és a fékszáron kivezette az udvarra. A csikó nyihogott, toporzékolt, táncolt, ágaskodott. Aznap még nem ült a hátán senki, pihent volt.

„Gyere ide” szólott most András a gyerekekhez.

„Jaj idős apám, megrug a csikó” szepeget a gyerek és eliramodott volna, ha keze nincs az apja markában.

Andrásnak elborult az arca.

„Ne bőgj itt nekem — rivált rá a gyerekre
— ugysis hiába nyavalyogsz. Fölülpsz a csikóra.
Punktum.”

És földobta a gyereket a csikó hátára.

Azután leakasztotta derekáról rövid nyelű,
hosszú szijjas ostorát és hatalmas durranás-
sal megsuhogtatta azt a csikó füle mellett.

Két rémült sikoltás hallatszott egyszerre.

Az egyik a ló hátáról, a másik a szobából.
A szobában az asszony eszméletlenül fetren-
gett a földön, fia pedig a megriadt csikó nya-
kát átölelve versenyt futott a halállal. András
egy pillanatig utána nézett a sikogató gyerek-
nek, aztán elkáromkodta magát és bement az
istállóba. Leült a jászol szélére, lóbálta a lábait
és tűnődött. Darabos, paraszt eszével vagy
talán inkább ösztönével úgy vélte, hogy a ló-
nak, ennek az okos állatnak ösztönszerűleg
meg kell éreznie, hogy kedves gazdájának
fia ül rajta és ezért megtüri a hátán; ha pedig
leveti, hát hadd pusztuljon: nem az ő vére,
csak fattyu. De akkor... akkor? Jaj az any-
jának is.

Várt sokáig.

Egyszer nyertést hallott, ismerős nyertést.
Ez az ő lova. Megjött már. No most! Megresz-
ketett. Aztán kinézett. Csakugyan az ő lova
volt. És rajta hetykén, gyerekes büszkeséggel
az a k ö l y ő k. Egyik kezével a sörényét fogta
a lónak, a másikkal meg a nyakát verdeste,
hogy futásra nógassa. A ló csupa hab. A gye-
rek még nem látta meg az apját, azért elku-
jántotta magát:

„Idős apám, ehun vagyunk ni!”

András kilépett az ajtón és csak állt mere-
ven és érezte, hogy a szeme megnedvesedik.
Aztán leemelte a gyereket a lóról, ölbe kapta
és vitte be az anyjához.

„Itt a gyerek. No látod, semmi baja sem
esett. Hiszen az én fiam.”

És megölelte feleségét a régi szerelemmel.

Vers.

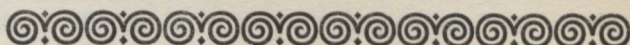
Írta: Keleti Arthur.

A haja bús, csontfekete legyen,
A szeme véres, a szava nesztelen,
S félőn remegjen hőszinű keze...

Teste, mint szagos cédrus a hegyen,
Illatozzon, nagy fájón törékenyen,
Ezüstül villogjon szép csontfoga...

Két bársonyos zergés lába
A bomlott Salome táncát járja,
S hozzá halkán szóljon tompa zene...

Oda ahol két formás melle hasad,
Csak oda csókolnám minden csókomat,
S csak úgy szeretném, hangtalan némán...

PAUL DE KOVÁCS

PARIS MCMXII

Kovács Pál rajza

CHARLES DELRIEU EX LIBRIS